

nen, pelko ja tilankäyttö”. Teemat ja aiheet olivat hyvin ajankohtaisia ja niistä käytiin julkisuudessa runsaasti mielipiteenvaihtoa.

Päivien järjestäjänä seura saattoi saada hieman mediajulkisuutta, mutta sen vaikutukset jäivät vähäisiksi. AYS:sta ei siten tullut sellaista keskustelijatahoa, jollaiseksi sitä oli haluttu kehittää. Taaksepäin katsoen merkittävin syy tähän oli varmasti seuran pienuus ja sen käytössä olleiden resurssien vähäisyys. Toimintaa kanto talkootyö, ja sen puitteita leimasi alituinen niukkuus, jonka vuoksi toiminta oli eräänlaista harrastelua, kuten Ari Lehtinen puheenvuorossaan osuvasti toteaa.

Eteenpäin katsoen on vaikea nähdä miten nämä seuratoiminnan reunaehdot voisivat oleellisesti muuttua. Yhteistyö Yhdyskuntasuunnittelun seuran ja Suomen kaupunkitutkimuksen seuran kanssa on ajanmukaista resurssien kokoamista, jota voi tervehtiä tyytyväisyydellä. Sen tuloksena AYS on ollut vuodesta 2005 alkaen järjestämässä Kaupunkitutkimuksen päiviä, jotka tarjoavat vuosittain mahdollisuuden osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja politisoida vääjäämättöminä näyttäytyviä kehityskulkuja. Päivien järjestely ja AYS:n toiminta on kuitenkin yhä täysin talkoove-

toista, ja lisäksi kaiken kotimaisen seuratoiminnan haastajaksi ovat nousseet vaatimukset nostaa tieteellinen toiminta kansainväliselle tasolle.

On kuitenkin hyviä syitä hillitä pessimismia Alue- ja ympäristötutkimuksen seuran tulevaisuuden osalta. Seurasta ei kenties koskaan kasva merkittävää ja näkyvää yhteiskuntapoliittista toimijaa, eivätkä sen tieteelliset voimavarat yllä talkoolaisten harteita leveämmiksi. Sillä on kuitenkin yhä tärkeä roolinsa tutkijaksi kasvamisen ympäristönä, tehtiinpä tohtorikoulutuksesta kuinka ylikansallista hyvänsä Bolognan prosessien ja kansainvälisen yhteistyön myötä. Tutkijaksi koulutautuville on vaikeaa kuvitella sellaista ylikansallista universaalia ja paikatonta kasvuympäristöä, josta he voisivat hankkia tarvitsemiaan tieteellisen vertaistoiminnan taitoja. Jos maantieteellä on yhä merkitystä – eikä mikään viittaa ettei olisi – on tutkijankoulutuksella aina juurensa myös tietyissä yhteiskunnallisissa konteksteissa ja niihin paikantuvissa käytännöissä. Jokaisessa tieteenharjoittajassa käyvät yhteen tutkijaidentiteetti sekä ainutkertainen minä. Vaikka näistä ensimmäinen on yhä ylikansallisempi, ei jälkimmäinen ole kuka tahansa, missä tahansa.

Sami Moisio

Maantieteellinen aluetutkimus ja poliittinen valta¹

Maantieteellinen aluetutkimus ei ole puhtaasti sisäsyntyistä, ainoastaan tutkijain omista lähtökohdista tai keskinäisestä kilvoittelusta kumpuavaa. Tutkimuksen sisältö heijastelee myös yleisen yhteiskuntapolitiikan kehityskulkuja: tutkimuskysymykset peilaavat aina oman aikansa tapoja muotoilla ihmisiä ja yhteisöjä koskettavia keskeisiä ongelmia ja haasteita. Tässä kirjoituksessa teen ensin joitakin huomioita siitä, miten yleisen yhteiskuntapolitiikan ydinsisältö sekä aluepoliittisen ajattelun taustalla vaikuttanut tieteellinen aluejärjestelmän jäsenitys olivat vuorovaikutuksessa toisen maailmansodan jälkeen alkaneessa yhteiskuntakehityksessä. Toiseksi pohdin sitä, miten maantieteellinen aluetutkimus on keskusverkkoteorian ja alueellisen kehitysteorian tutkimuksen heikentymisen jälkeen vastannut valtiotiedon tarpeeseen. Päätän esseeseen pikapiirroilla yhteiskunnallisia prosesseja ja kulttuurisia ilmiöitä kriittisestä näkökulmasta lähestyvän tutkimuksen mahdollisuuksiin

nykypäivän Suomessa, jossa ajatus tieteellisen toiminnan vastikkeellisuudesta eli yhteiskunnallisesta hyödyllisyydestä on entisestään korostumassa.

Maantieteellinen aluetutkimus ja aluesuunnittelu

Maantieteellinen aluetutkimus on Suomessa pitkään perustunut poliittisen vallan tukemiseen. Eri aikoina sen edustajat ovat tuottaneet ja vahvistaneet kokonaista totuuksien ja uskomusten järjestelmää, jota poliittinen valta on käyttänyt ja johon se on voinut nojata. Maantieteellisen aluetutkimuksen tehtävänä on Suomen historiassa pitkään ollut valtialueen ja välillisesti myös väestön hallinnan tukeminen. Maantieteen suhde valtialueen ”hoitamiseen” on rakentunut pitkän ajan kuluessa. Suomalaisten maantieteilijöiden pyrkimys jakaa itsenäistynyttä Suomen valtiota erilaisiin alueisiin muun muassa maisemien luokittelun avulla 1920- ja 1930-luvuilla oli oman aikansa aluepoli-

tiikkaa, eräänlaista valtioalueen sisäisen järjestyksen luomista.

Poliittisen vallan ja maantieteellisen aluetutkimuksen linkki muuttui ratkaisevasti 1940-luvun lopulta alkaen, jolloin Suomessa alettiin rakentaa ”yhteiskuntaa” sen modernissa liberaalissa merkityksessä (ks. Foucault 2008) ja josta todistukseksi on meille jäänyt käsite hyvinvointivaltio. Maantieteellisen aluetutkimuksen vahvistuminen ajoittuu Suomessa nimenomaan modernin yhteiskunnan kehittämisen aikaan: silloin maahan rakennettiin valtakunnantason aluesuunnittelujärjestelmää. Kyseessä on monipolvinen tapahtumasarja, jonka voidaan sanoa alkaneen Suomen ensimmäisestä seutukaavasta ja saaneen orastavan hahmonsä Reino Ajon vuonna 1948 teoksessaan *Valtakunnansuunnittelu* kuvaamassa tieteellisessä aluesuunnittelussa. Nyt koko valtiota alettiin pitää yhtenä suunnittelukokonaisuutena, jonka hallintaan ajateltiin tarvittavan muutokielen taitamisen sijasta kovan tieteen metodeja ja kausaalisuhteiden taitajia.

Ajon *Valtakunnansuunnittelusta* luettavissa olevat opit siirtyivät 1950-luvun alussa valtakunnansuunnittelukomitean työn seurauksena valtakunnansuunnittelutoimistoon, jonka ympärille alkoi verkottua eri alojen tutkijoita, myös maantieteilijöitä. Kun alkoi näyttää siltä, että hyvinvointivaltion rakentaminen tarkoittaisi alueellisen tiedon kysynnän huomattavaa kasvua, eräät maantieteen professorit pyrkivät asettamaan oppiaineen aluesuunnittelun ytimeen. Maantieteilijöillä oli likeisiä kontakteja poliittisen vallan ylimpien haltijoiden kanssa, ja osa heistä toimi myös puoluepolitiikassa. Tällä oli tiettyä merkitystä, kun 1960-luvulla alettiin pohtia alueellisen kehityksen mittareita ja kehityksen ohjaamiseen tarvittavia keinoja. Maantiede siis ”löysi” aluekehityksen ja aluepolitiikan aikana, jolloin valtiolta pyrki vahvistamaan otetta alueistaan yhteiskuntarauhan ylläpitämisen ja talouskasvun tuottamisen tarpeisiin. Kun alalla oli samaan aikaan niin sanottuja vahvoja persoonallisuksia, maantiede ikään kuin kaappasi alueellisen tutkimusohjelman itselleen. Poliittisen sosiologian tutkimus suuntautui ulos aluekysymyksistä, ja arkkitehdit keskittyivät entistä vahvemmin paikallistasolle sekä muutokieleen.

1960-luvulla maantieteellinen aluetutkimus valtasi alaa aluesuunnittelussa. Maantiede vahvistui yliopistoissa suunnittelumaantieteen ja talous- ja sosiaaliekologian nimikkeillä. Tutkimustoiminta sai muutoinkin uuden merkityksen, kun sillä nähti olevan suoraa käyttöarvoa. Keskusverkkoteorian tutkijat siirsivät menestyksekkäästi oppinsa aluesuunnitteluun esimerkiksi seutukaa-

valiittojen kautta. Valtioalueesta tuli 1960-luvulla uudella tavalla maantieteen tutkimusaine. Tutkimus oli voimakkaan järjestyshakuista, alueellisten ilmiöiden kausaalisuhteita etsivää ja optimointiin pyrkivää: faktorianalyysistä tuli oman aikansa yhteiskunnan kuvastin. Keskusverkkoteorialla oli merkitystä paitsi 1960-luvun hajauttavassa teollisuuspolitiikassa myös, kun 1970-luvulla palveluverkkoa rakennettiin koko valtakunnan kattavaksi ja kun pohdittiin keskusten sopivaa määrää. Keskusverkkoteoria siirtyi maantieteen koulutuksen avulla aina uusille sukupolville: oppilaat oppivat miten Suomi jakaantuu pääkaupunkikeskukseen, valtakunnan osakeskeksiin, maakuntakeskeksiin ja niin edelleen aina kyläkeskeksiin asti.

Suomalaisen maantieteellisen aluetutkimuksen ja 1950-luvulta muotoutuneen valtiollisen aluesuunnittelujärjestelmän kehittyminen rinta rinnan kuvaa sitä, miten aluesuunnittelussa valtion politiikkaohjelmat ja maantieteellisen aluetutkimuksen tutkimusohjelmat yhtyivät. Mutta se kertoo samalla siitä, miten modernin yhteiskunnan muodostaminen ja siihen liittyvä pienipiirteinen ja kaikkialle tunkeutuva vallankäyttö tarvitsi tietynlaista alueellista tietoa. Poliittinen eliitti, maantieteellisen aluetutkimuksen harjoittajat ja valtionhallinnon eri tasoilla työskentelevät virkamiehet muodostivat saumattoman käsitteellisen-toiminnallisen kokonaisuuden, jossa tieto ja valta kietoutuivat toisiinsa. Aluesuunnittelun parissa työskennelleet tutkijat neutralisoivat ja rationalisoivat tilallisen-poliittisen toiminnan, joka ei suinkaan ollut neutraalia tai arvoista vapaata. Tuo toiminta liittyi erityiseen cheytyksen politiikkaan, joka muodostui sosiaalidemokraattien ja Maalaisliiton varaan. Kyseisen cheytyksen politiikan varjossa tapahtui maantieteellisen aluetutkimuksen voimakas valtiollistuminen, pyrkimys vahvistaa valtiovaltaa tilasuhteiden sääntelijänä.

Maantieteellisen aluetutkimuksen uudistuminen

Kun kylmän sodan ajan suunnitteluvaltio tuli tiensä päähän 1990-luvun alussa, ajautui maantieteellinen aluepolitiikan ja aluekehityksen tutkimus ja opetus uuden haasteen eteen. Valtiovalta halusi päästä eroon vanhasta alueellisesta jäsenyyksestä ja etsi uutta ajattelua. Tämä noteerattiin maantieteellisessä aluetutkimuksessa nopeasti. Maantieteellisen aluetutkimuksen edustajat olivat keskeisessä asemassa, kun kaupunkipolitiikka temmattiin 1990-luvun alussa irti maaseutupolitiikasta.

Kaupunkiverkko-ajattelu muodostui 1990-luvulla Suomen tilasuhteiden sääntelyn uudeksi perusjäsenyykseksi. Se sai voimansa aluetutkijain esittämästä kritiikistä, jonka mukaan keskusverkoteoria perustui mekaaniseen ja teoreettisesti yksinkertaiseen tilakäsitykseen. Kritiikki piti sisällään idean, jonka mukaan osaamisintensiivisessä taloudessa verkostomaiset rakenteet ovat keskusvetoisia hierarkioita tehokkaampia sekä hallinnossa että talouskasvun tuottamisessa. Tämä kritiikki heijastaa samalla sitä, että niin kutsuttu strateginen aluesuunnittelu oli 1990-luvulla rantautumassa Suomeen. Suljetuista alueista piti siirtyä avoimiin alueisiin, yhtenäistävästä malleista alueiden omaehtoiseen kehittämiseen. Uudenlainen verkostoajattelu istui hyvin myös uuteen EU-ympäristöön, johon Suomi kiinnittyi virallisesti vuonna 1995 mutta johon sopeutuminen alkoi vuosia aiemmin. 1990-luvun lopulla faktorianalyyseistä ammentaneen alueellisen kehittyneisyyden mittaamisen sijasta alettiin tarkastella kaupunkiseutujen vahvuutta, kokoa ja kehitysedellytyksiä uudenlaisten muuttujien ja aikaisempaa kevyempien tilastollisten menetelmien avulla.

Laajan kaupunkiverkon luonnehtima aika saattaa jäädä vain lyhyeksi välivaiheeksi Suomen historiassa. 2000-luvun ensi vuosien aikana on Suomessa vahvistunut käsitys, jonka mukaan globalisaatio on edennyt toiseen vaiheeseen, jossa 1990-luvun informaatio- ja osaamistalouden opit eivät enää kunnolla toimi. Tämän mukaan kaiken yhteiskunnallisen toiminnan tulisi ottaa ohjenuoraksi kansallisen luovuuden ja innovaatioiden synnyn edesauttaminen. Tässä uudessa tilanteessa maantieteellisen aluetutkimuksen jäsenyyksillä näyttää jälleen kerran olevan yhteiskunnallista merkitystä. Tarkoitan tässä niin kutsuttua institutionaalista alueetoriaa tai uutta regionalismia, joka on rantautunut Suomeen eritoten kymmenen viime vuoden aikana. Siinä keskustellaan innovaatiotaloudessa menestyneimpien alueiden ominaispiirteistä ja erityisesti niiden ”huippualueiden” kiinnittymisestä muihin alueisiin ja paikkoihin. Tällöin on muodostunut Suomessakin laaja keskustelu, jossa vilahtelee sellaisia käsitteitä kuten oppiva alue/alueellinen oppiminen, innovatiivinen miljöö, alueiden sopeutumiskyky, instituutioiden tiheys, klusteri tai innovaatioiden ekosysteemi. Näihin käsitteisiin on Suomessakin kiinnittynyt kaksi tilallista ideaa, jotka ovat siirtyneet myös alueellisen kehittämissä politiikan jonkinlaisiksi johtaviksi periaatteiksi: verkostojen ja toimijoiden läheisyyttä mahdollistavien kasautumien/keskittymien merkitys ”kilpailukykyisten” ihmisyhteisöjen menestyksen tuottamisessa (Moisio 2012).

Verkoston idea on laadullisesti muuntautunut 1990-luvun tilanteeseen nähden: kansallisen verkoston painottamisesta on edetty globaalin verkoston ensisijaisuuteen. Suhteellisen läheisyyden ja tilallisen kytkeytymisen periaatteet taas korostavat tarvetta luoda valtioalueelle sellaisia tiedon ja resurssien kasaantumia, jotka ovat maailmanlaajuisessa mittakaavassa houkuttelevia ja jotka kykenevät liittymään maailman muihin innovaatioympäristöihin. Suomessa näiden käsitteiden viimeaikaisia ilmentymiä ovat esimerkiksi innovaatiokeskus, verkostometropoli ja strategisen huippuosaamisen keskittymä.

Voidaan huoletta sanoa, että talusmaantieteen institutionaalisen alueeteorialla on ollut Suomessa sitä enemmän kysyntää, mitä enemmän suomalaisen yhteiskunnan kehitys on kiinnitetty maailmanlaajuisessa innovaatiotaloudessa menestymiseen. Tästä on listattavissa jo monia esimerkkejä. Vaikka institutionaalista alueeteorista ei esimerkiksi Aalto-yliopiston perustamisen kannalta ratkaisevissa asiakirjoissa puhuttukaan, sai hanke asiakirjojen ja muun materiaalin perusteella voimansa tarpeesta nostaa pääkaupunkiseudun asemaa suhteessa kuvitteellisiin globaaleihin verkostoihin (Kangas & Moisio 2012). Niiden solmupisteiksi vahvimmat metropolialueet nykyään vallitsevan globalisaatiota koskevan yleisen uskomusjärjestelmän mukaan asettuvat (Moisio 2011). Se, että Aalto-yliopistoon investoitiin yhteiskunnallisia resursseja niin voimakkaasti, perustuu ajatukseen siitä, että valtion kansainvälisen kilpailukykyyn kannalta ratkaisevan innovaatiokapasiteetin uskotaan syntyvän pääosin suurkaupunkimaisessa ja kansainvälisyyttä korostavassa ympäristössä.

Kriittisen maantieteellisen aluetutkimuksen mahdollisuus

Kari Palonen (2001) on muistuttanut, että on harhaanjohtavaa puhua vain tieteen poliittisista ehdoista ja seurauksista, kun politiikka on sisällä tieteessä. Maantieteellinen aluetutkimuskin on poliittinen kenttä, jossa tutkijoiden välisiä teoriakiistoja käydään, lojaalisuutta osoitetaan ja aikaisempia lähestymistapoja haastetaan. Kriittinen maantieteellinen aluetutkimus, minkä lasken Alue- ja ympäristötutkimuksen seuran omimmaksi kentäksi, on kahdenkymmenen viime vuoden aikana menestynyt hyvin maantieteen ja aluetieteen alojen poliittisissa kamppailuissa.

Kriittinen maantieteellinen aluetutkimus tutkii esimerkiksi poliittisen hallinnan järjelyyn

muotoja, hallinnan tekniikoita sekä hallintavaltaan kuuluvia pyrkimyksiä vaikuttaa tiloihin ja ihmisiin. Juuri tästä syystä siinä tarkastellaan myös tiedettä osana poliittisia käytäntöjä. Kriittinen tutkija purkaa vallitsevia totuusrakennelmia, sijoittaa ne omaan historialliseen miljööseensä, korostaa asioiden historiallista ehdollisuutta, tutkii kohteiden muodostumista niihin kohdistuvasa toiminnassa ja avaa vahvimmitakin vaikuttavien yhteiskunnallisten totuuksien avulla tehtävää politiikkaa. Kriittisen tutkimuksen tehtävä on osoittaa, että mielekkäitä maailmoja on myös vallitsevien totuuden puhumisen tapojen ulkopuolella. Siinä osoitetaan, että tieteelliset teoriat sisältävät arvoja ja että teorioiden soveltamisella on seurauksensa. Kriittinen tutkimus ei suinkaan tarkoita asioiden itsetarkoituksellista kritikoimista, vaan niin kutsutun normaalitieteen tavoin se suuntautuu yksilöiden ja yhteiskuntien elinolojen kehittämiseen.

Suomalaisissa yliopistoissa tehtävän tutkimuksen ja opetuksen yhteiskunnallisen hyödyllisyyden korostus on ollut esillä jo ennen vuoden 2010 yliopistouudistusta. Anssi Paasi (1991: 19) kirjoitti kaksikymmentä vuotta sitten seuraavaa:

Yliopistomaailma elää parhaillaan ennen näkemättömän muutoksen aikoja. Elinkeinoelämän piirissä markkinavoimien puristuksessa virinnyt tulosvastuuajattelu on tullut 1980-luvun aikana oleelliseksi osaksi tiedepoliittista keskustelua ja lopulta osaksi myös niitä käytäntöjä, joilla tieteele kohdistuvia resursseja jaetaan... [T]ieteellisen toiminnan tehokkuuden ja toiminnan substantiaalisen sisällön arvioiminen on tällä hetkellä suurta muotia yliopistomaailmassa [...] Elämme näin ollen aikaa, jolloin tieteen tekemisen kriteerit yhä useammassa tapauksessa määrittävät tieteen toiminnan kannalta katsottuna ulkoisista lähtökohdista ja tavoitteista käsin.

Paasin mukaan 1990-luvun alun konteksti suosii tutkimusta, jonka tiedonintressi oli tekninen ja joka liittyi sellaisen tiedon keräämiseen, jolla aikaisempaa tehokkaampi luonnon ja yhteiskunnan kontrolli mahdollistuu. Hän varoitti, että uudessa tilanteessa tutkimus, joka tarkastelee yhteiskunnallisia prosesseja ja kulttuurisia ilmiöitä kriittisestä näkökulmasta, oli vaarassa ajautua niukkenevien resurssien tielle. Ajatus yliopistoissa tapahtuvan toiminnan vastikkeellisuudesta rahoittajille on jatkuvasti vahvistunut. Tämä tietenkin hyödyttää tutkijoita, jotka pyrkivät ainakin näennäisesti parantamaan julkisen sektorin

kustannustehokkuutta tai jotka kykenevät tarjoamaan houkuttelevia kehittämisideoita innovaatioalouden tarpeisiin.

Kriittistä maantieteellistä aluetutkimusta on Suomessa 1980-luvulta lähtien leimannut pyrkimys irtaantua välittömästä tilallisesta suunnittelu- ja kehittämistoiminnasta ja suuntautua yhteiskunnan tilallisten ilmiöiden käsitteellistämiseen. Tästä voi helposti tehdä tulkinnan, että kriittisellä aluetutkimuksella ei nykyisenä ”hyödyn aikana”² ole sanottavia mahdollisuuksia tyydyttää rahoittajien eli pääosin veronmaksajien tarpeita. Tämä olisi kuitenkin hyvin hento väite. Täysin päinvastoin voi todeta, että mitä enemmän yhteiskunnan kehitys etenee kohden ”vapauden avulla hallitsemista” (ks. Rose 1999) ja siihen liittyvää yksilöiden vastuun korostumista, sitä enemmän tarvitaan kriittistä lukutaitoa, joka ammentaa voimansa ihmisyhteisöjä koskevasta tutkimuksesta. Ilman kriittistä otetta politiikan tekeminen muuttuu lopullisesti pelkiksi reaktioiksi talouden oletettuihin pakkoihin. Ilman kriittistä tiedontuotantoa poliitikasta tulee mekaanista toimintaa, asioiden kustannustehokasta ja ikään kuin epäpoliittista hoitamista, josta katoaa lopullisesti historiallisten prosessien ymmärrys. Tällöin lähes kaikki aikaisemmin tehty alkaa näyttäytyä järjettömyyksiä ja virheinä, joiden korjaamiseen nykyhetkessä tapahtuvan toiminnan tulee kaikinensa suuntautua. Tällaisesta kehityksestä on Suomessakin jo huolestuttavia esimerkkejä. On päivänselvää, että jatkuvaan oppimiseen pyrkivä poliittinen yhteisö tarvitsee tuekseen myös kriittistä tiedontuotantoa.

Kriittisen aluetutkimuksen jatkuvan relevanssin voi perustella esimerkiksi sillä, että emme yksinkertaisesti tiedä tarpeeksi siitä, mitä nykyisten aluekehityksen ylikansallisten kehitysoppien soveltamisesta seuraa erilaisilla alueilla ja paikkakunnilla. Mihin kehittäminen globalisaation ehdoilla ja tietynlaisen kilpailukykydiskurssin rajoissa johtaa? Kuka tässä kehittämisessä voittaa, kuka taas häviää? Entä mitä nyt käynnissä oleva kehitys tarkoittaa poliittisen yhteisöllisyyden näkökulmasta? Emme myöskään tiedä tarpeeksi siitä, mitä alueiden kilpailukyky tarkoittaa ja millaisen muodon se saa eri alueilla: mikä on ilmiön suhde hyvinvointiin (tuottaako siis hyvinvointi kilpailukykyä vai päinvastoin), mikä on alueen yritysten kilpailukykyyn ja julkisen vallan suhde alueen kilpailukykyyn, miten valtion ja alueen kilpailukyky rinnastuvat toisiinsa tai onko alueen kilpailukykyyn kaltainen käsite lainkaan toimiva ihmisyhteisöistä puhuttaessa?

Kriittinen maantieteellisen aluetutkimuksen edustaja suhtautuu nyt käynnissä olevaan kilpailukykyhysteriaan viileästi ja pyrkii lähestymään Suomen valtion alueellista muutosta teoreettis-metodisesti perustellusti. Tätä kautta tutkijalla voi olla jotakin tukevaa sanottavaa niin sanotun globalisaatioprosessin alueellisesta luonteesta ja siihen liittyvistä poliittis-taloudellisista prosesseista ja rakenteista.

Alue ja Ympäristö -lehden sivuilla on julkaistu paljon tasokkaita tekstejä, joissa on pyritty käsitteellistämään silmälle näkymättömiä yhteiskunnallisia rakenteita ja prosesseja. Tällaisen kykyjen kehittämiseen pitää maantieteellisen aluetutkimuksen opetuksessa panostaa. Taitavan kysymyksenasettelun ja jäntevän analyysin kautta on mahdollisuus tuottaa tiedeyhteisölle ja miksei myös laajemmalla yleisölle sellaista tietoa, jolla on hetkellistä pintajulkisuutta laajempaa yhteiskunnallista merkitystä. Kriittisen maantieteellisen aluetutkimuksen viimeaikainen keskustelu tarjoaa hyvän lähtökohdan alueiden, paikkojen ja muiden tilallisten ilmiöiden yhteiskunnallisen ulottuvuuden tutkimuksen ja opetuksen edelleen kehittämiseksi. Valtiokehityksemme pitkä kaari yhdessä nykyisten maantieteelliseen aluetutkimukseen liittyvien suurten teoreettisten ja empiiristen mahdollisuuksien kanssa tarjoavat tukevan perustelun sille, että suomalaisen kriittisen maantieteellisen aluetutkimuksen tulevaisuus näyttää kaikista ajateltavissa olevista uhkakuvista huolimatta hyvin valoisalta.

Alaviitteet

1. Essee perustuu joiltakin osin Oulun yliopistossa 18.5.2011 pidettyyn professoriluentoon.
2. Kriittisen tutkimuksen olisi ryhdyttävä tutki-maan omana aikanamme esiintyvää hyödyn käsi-tettä, sen eri merkityksiä ja sen toimintaa poliitti-sissa käytännöissä.

Lähteet

- Foucault, Michel (2008). *The birth of biopolitics. Lectures at the College de France 1978–1979*. Palgrave Macmillan, Basingstoke.
- Kangas, Anni & Moisio, Sami (2012, ilmestyy). Creating state competitiveness, re-scaling higher education: the case of Finland. Teoksessa Aalto, Pami, Harle, Vilho & Moisio, Sami (toim.) *Global and regional problems: towards an interdisciplinary study*, 199–224. Ashgate, Farnham.
- Moisio, Sami (2011). Beyond the domestic-international divide. State spatial transformation as neoliberal geopolitics. Teoksessa Aalto, Pami, Harle, Vilho & Moisio, Sami (toim.) *International studies: interdisciplinary approaches*, 149–177. Palgrave Macmillan, Basingstoke.
- Moisio, Sami (2012, ilmestyy). *Valtio, alue, politiikka: Suomen tilasuhteiden sääntely toisesta maailmansodasta nykypäivään*. Vastapaino, Tampere.
- Paasi, Anssi (1991). Aluetutkimuksen haasteet. Teoksessa Hakamies, Pekka (toim.) *Arvioita Karjalan tutkimuslaitoksesta*, 19–34. Joensuun yliopisto, Joensuu.
- Palonen, Kari (2001). Poliitikon arvostelukyvyistä. *Politiikka* 44:1, 64–69.
- Rose, Nikolas (1999). *Powers of freedom*. Cambridge University Press, Cambridge.